

VÉNKISASSZONYOK

Irtá: Herceg János

A csengő hosszan, élesen, erőszakosan berregett, mint egy segélykérő skoly. Reggel volt, alig pár perccel több nyolcnál, ilyenkor senki sem szokott jönni, legfeljebb Mari, az öreg bejárónő, de annak kulcsa van meg különben is oly nesztelenül jár, mint egy kis egér, s ha köhög szorosán szájához tartja kötényét, de ma nem is jön, mert szabadnapos.

— J Jesszusom! — riadt fel Adrien szendergéséből és görcsösen összeszefogta nyakán a hálókabátot. — Olga, hallottad? Mi történhetett?

— Hát hogyné hallottam volna, — felelte mérgesen a másik vénkisasszony — nem vagyok süket! Te csak maradj nyugodtan, majd én megnézem. — S már kapta is magára rózsás pongyoláját, belebújt piros pomponos szattyán papucsába, gyorsan hátrasímitotta kócos, vörösre festett fürtjeit és kiment az előszobába. Adrien könyökére támaszkodva félig felült az ágyban, másik kezével még mindig hálókabátja csücskeit szorongatva zakatoló szívvel hallgatódzott.

Idegen férfihangok szűrődtek be az ajtó résein. Hideg, tárgyilagos, hivatalos szavak hallatszottak, s bár Adrien nem értette miről van szó, érezte, hogy a látogatók igen kellemetlen dologban jöttek.

— Kérem! — hallotta Olga sértődött hangját magasan trillázni. — Én egészen nyugodt vagyok. Különbén is, jártak már itt nem egyszer. Határozatom is van... Igen! Kérem, tessék, de azért nem kellett volna hajnalban jönni... Azonnal csak egy kis rendet csinálók, nővérem ugyanis betegen fekszik.

— Borzasztó! — rontott a szobába. — Fordulj a falnak, takarózd be és tegyél úgy, mintha aludnál.

— Mit akarnak? — kérdezte elhaló hangon Adrien, de nem kapott választ. Olga gyors mozdulatokkal húzta rá a takarót, lenyomta fejét és fordított egyet rajta, úgyhogy nem tehetett egyebet, hallgatnia kellett.

Bejött egy katona meg két civil. Szétvetett lábbal megálltak a szoba közepén, aztán szinte illetlen flegmával körülnéztek. Régi hálószoba volt, még a nagymamától maradt, tornyos díszekkel, bütykös faragással, a falon egy zenélő óra, melyet Lenci bácsi hozott Meissenből, s amely már régen nem zenélt, ezért is vándorolt a hálószobába. A két szekrény között egy csikos huzattal bevont intarziás kanapé állt, a padlón kék argamán szőnyeg terült el, míg az ágyak előtt egy-egy fehér zergebőr.

— Ez a hálószobánk — mondta Olga, mert úgy érezte, mondania kell valamit, de mindjárt észbekapott és kijavította — illetve ez a nővérem szobája, az pedig az enyém. Egy személyre egy szoba. Ez jár nekünk...

A látogatók egyelőre nem szóltak semmit, hanem anélkül, hogy úriemberekhez illően engedelmet kértek volna, egyszerűen benyitottak a másik szobába, a szalónba. Olga idegességében cigarettáért nyult a barokk asztalkára, megnyomkodta szájába vette, de mivel senki sem adott tüzet, maga gyújtotta meg. A látogatók arcát figyelte: biztosan szemükbe ötlük majd az a néhány selyemperzsa a falon s a széles bieder-

meier vitrin tele ezüsttel, porcelánnal, nippekkel, de azok ügyet sem vetettek milderre, mintha semmi érzékük nem lett volna a selyemperzsákhoz. Hanem egyikük a vitrin melletti tapétaajtóhoz lépett és így szólt:

— Ez, ugyebár, az előszobába vezet?

— Igen.

— Ezt a szobát lefoglaljuk. Két nőnek elég egy szoba.

— Igen? Úgy gondolja? — sziszegte Olga késsel és méreggel a hangjában. — Kérem, tessék, majd az ügyvédem megfellebbezi.

A bizottság ezután elment.

Amint betették maguk után az ajtót, Adrien felugrott. Szemrehányó tekintettel nézett hűgára:

— Rémes! Te meg csak mindenre azt mondod: kérem, tessék...

— Hát mit mondtam volna?

— Miért nem magyaráztad meg nekik, hogy két szobát már elvettek, hogy ez egy teljesen elkülönített lakrész, hogy amíg az egyiket takarítják, addig a másikban kell lennünk... Miért nem mondtad, hogy tőlünk elvettek hatvan hold földet és hagytak kilencet, igazán békén maradhatnak... — hangja sírásba csuklott — mit akarnak még velünk?...

— Csak nem képezed, hogy odaállok ezekkel vitatkozni?

— Nem mondtam, hogy vitatkozz velük — szipogta tovább Adrien. mert azt ő is megértette, hogy az ember csak egyenrangúakkal vitatkozik, s nem érezkedik le akárkivel — de legalább kérlelted volna őket, mondtad volna, hogy tüdőbajos vagyok, nem élhetünk egy szobában... Ültetted volna le őket, kínáltad volna pálinkával — a szekreterben még van egy üveg barack — talán engedtek volna, hiszen emberek ők is és szívük is van bizonyára...

Olga nem felelt. Cigaretája füstjét fújta és a mennyezetre meredt. Feje is belefájdult az izgalomba, nem tudott gondolkodni.

— Mit csinálunk most? — kérdezte Adrien kétségbeesve.

— Mit tudom én! Hagyj békét nekem. Legyen aminek lenni kell... Bánom is én. Hazudtam volna talán ezeknek...

— Nem is szólok én semmit. — pityeregte Adrien, miközben az éjjeliszekrényen álló csészéből szájába tette hamis fogsorát — de te oly ügyes vagy és energikus, csak a döntő pillanatokban veszed el a fejedet.

Hátat fordítottak egymásnak, mint mindig, ha valami baj érte őket, amit nem tudtak elhárítani, s tehetetlenségükben ezért egymásra haragudtak. De haragjuk nem volt komoly és nem tartott sokáig. Félkeztek, tompították és csak a látszatért tartották egy ideig. De aztán szólni kellett, mint most is, mert Marinak pont ilyenkor van kimenője, s helyette Olgának kellett elkészíteni a reggelit.

— Kávét iszol, vagy kakaót? — kérdezte hűvösen.

— Nem kell nekem már semmi — felelte Adrien bánattal és lemondással a hangjában, s csakugyan úgy érezte, legjobb volna nem reggelizni, nem ebédelni, nem enni egyáltalán többé, hanem csendesesen meghalni, hiszen úgysem ér semmit az élet. Olga ismerte nővérét, tudta jól mit gondol, mert illyesmit érzett ő is mindig, ha baj érte, már harmincztendeje. Ezért hát kiment a konyhába, megcsinálta a kávé, egy szelet kenyeret megkent vajjal, aztán még mézet tett egy csészébe és mindezt tálcaán bevitte Adriennek.

— Talán Kázmér tudna valamit csinálni — szólalt meg békülékenyen Adrien, miközben szájához emelte az átlátszó kobalt csészét. — neki biztosan van összeköttetése.

— Majd meglátjuk, Csak aztán kelj fel, mert nemsokára itt lesz.

S mire felöltöztek, kiszellőztették a szobát, rendbetették magukat és kinyitották a szalónba vezető kétszárnyas fehér ajtót, két rövid, díszkrét csemetés, mintegy üdvözlés a két hölgynek, csakugyan jelezte, hogy mindennapi látogatójuk, régi lovagiuk és kitartó tisztelőjük, Cserfalvy Kázmér köz és váltóügyvéd, volt t.b. vármegyei főügyész megérkezett.

— Az istenért, Kázmér, segítsen rajtunk! — kiáltotta síró hangon Adrien még mielőtt Cserfalvy Kázmér összehaverhette volna fehérkamásnis bokáját, hogy mely reverenciával kezetsókoljon a hölgyeknek.

— Mi történt? — kérdezte a lovas felhőbe burkolt arccal. — Csak nincs Cincinek valami baja?

— Ugyan, miket beszél — felelte Olga szinte dühösen, mert ő el is felejtette, hogy a szép koromfekete angóra cicának, mindannyiuk személynének, kicsinyei lesznek s abba talán még bele is pusztulhat — nagyobb baj ért bennünket, Kázmér, Lefoglalták a hálószobánkat! Magában van most minden reményünk, hogy eligazítja a dolgot, Csináljon még ma fellebbezést.

— Ejnye, kezét csókolom, ennek a fele sem tréfa. — mondta Kázmér és ujjával pattogott egyet — van egy rendelet, a teringettét, mely szerint két rokonszemélynek csak egy szoba jár. A fellebbezésnek nem fognak helyt adni.

— S miért nem mondta maga ezt nekem? Hiszen akkor intézkedtem volna, kitaláltam volna valamit, szereztem volna orvosi bizonyítványt, hogy betegek vagyunk, bár hálaistennek egyikünknek sincs semmi baja. — Es Olga megvetéssel mérte végig a gavallért, Harminc év alatt nem baragudott rá úgy, mint most. Akkor sem, amikor hagyta, hogy eljegyezze magát a bécsi pezsgógyárossal, Egonnal, akkor sem, amikor hat hónap múlva szétment a párti és Kázmér mégsem vezette boldogan oltárhoz. Most legszívesebben valami gorombaságot mondott volna neki, aztán kilökte volna, utána vágva ezüstfogantyús ébenfa sétatömjét s a margarétát, ami sohsem hiányzott vasderes zakója gomblyukából. — Trotli! — sziszegte tehetetlen dühvel, de Kázmér ezt nem hallotta meg.

— Szóval nincs más hátra, mint kirakni a szalont.

— Ha úgy gondold — szipákolta Adrien, mert érezte, hogy Olgának most már nem lehet ellentmondani, s érezte Kázmér is, mert hallgatott, mintha teljesen lefoglalta volna a cigaretta sodrása a hálszálfinom purzicsánból, amivel évekre ellátta magát.

— Gyerünk, de ne bőgj nekem! — mondta Olga férfias elszántsággal, közönségesen, behozott egy kosarat a konyhából és elindult a szalónba, Adrien és a megöszült arszlán engedelmesen követték.

Kirakták a porcelánokat, a meissenit, a rosenthált, a herendit, a csontszíni kínai nappelket és az öreg grószpapa idejéből maradt nehézveretű ezüst ibrikeket, kupákat, óntányérokat, leszédtek a selyemperzsákat a falról, miközben Kázmér kívül-belül megtapogatta a szőnyeget és engesztelésül belekezdett egy történet elbeszélésébe.

— Kilencvennyolcban, Bagdadban én is szerettem volna beszerezni egy pár eredeti darabot, már ki is választottam, de aztán egy kalandor elnyerte minden pénzemem. Azóta is kénytelen vagyok háziperzsával beérni.

— Vesse le a kabátját, mert majd megizzad és meghülhet még — parancsolta Olga, mintha bosszút akarna állni rajtuk tehetetlenségükért. S más körülmények között Kázmérnak leesett volna az álla. Adrien fel-

sikoltott volna a megbotránkozástól, most azonban semmi furcsát nem találtak ebben annál kevésbé, mert Olga már erős kézzel lökte is a vitrint az előszoba felé.

Délre elkészültek, kirakták a bútorokat, Olga ügyesen elválasztotta a tágas, parkettás előszobát a ruhafallal, s az lett most a szalón. Kázmér megizzadt, annak ellenére, hogy levetette kabátját és kinyírtában többször panaszosan fel is sóhajtott:

— Hoztam volna embereket, nem kellett volna maguknak fáradni, kedveseim. — Adrien is megkockáztatta, hogy talán korai volt a költözködés, hátha elfelejtik az egészet s nem jönnek vissza. De Olga már nem bízott az emberi hanyagságban, ügyet sem vetett rájuk. Az isten tudja mi költözött beléje, hogy olyan konok lett, olyan elszánt mint egy férj és erős, mint valami speditőr.

Éppen feültek, hogy kicsit kifújják magukat és szemügyre vegyék az ujonnan átrendezett lakást, amikor ismét megszólalt a csengő és beállított a reggeli tiszt egy másik tiszttel s egy fiatal nővel.

— Ez volna az új lakó, — mutatta be ismerősként társát a reggeli látogató — ez meg a felesége. Na lám, már ki is rakták a szobát, hiszen akkor mindjárt be is költözhetnek...

Olga, mint aki már határozottan beletörődött minden rosszba, hideg fölényvel bölintott, s amikor a tiszt — még sem várva, amíg ő nyújt kezét — barátságosan megrázta ametisztgyűrűs kezét, még csak fel sem szisszent.

— Hát akkor megyek kocsiera és hozom a bútort — mondta vidáman az új lakó és Olga erre is bölintott, hogy jól van.

Délután, éppenhogy befejezték az ebédet, megették a sonkaszeleteket, a finomra vágott szalámit, a citromos szardiniát, vaját és sajtot korai retikkel, mert kedden mindig hideget ettek, mivel Mari kimenős volt s nejn volt, aki elhozza az ebédet az étteremből, éppen a feketét szürcsölték a karosszékekbe süppedve és elmerengve a régi szép időkn, amikor megérkezett az új lakó kocsija a bútorttal.

Nem mentek ki, nem érdekelte őket semmi, nem törődtek vele, ha valamit akar, majd szólni fog. Ehelyett ülve maradtak továbbra is, hallgattak, hallgatództak s a szomszédos szoba zajából következtettek arra, ami ott történik.

— Könnyű az ilyennek, — mondta Kázmér úr, mert a lakó vidáman énekelt a másik szobában, miközben a bútorokat taszigálta és néha a felesége is vele dalolt — hátán háza, kebelén kenyere. Mindig mondtam, hogy legjobb a szegényembernek. Hát így is van...

— Jó tagbaszakadt alak, — toldotta meg Kázmér sóhajait Adrien — micsoda az ilyennek egy kis hurcolkodás...

Lassan már esteledni kezdett, a szomszéd szobából pedig a nagy keleti szőnyeg sem tudta felfogni azokat a hangokat, melyek az ének-szó után megütötték a csendesesen merengő társaság fülét. Gyerekhangok voltak azok, határozott kiáltásokban, majd nyugós nyafogásban jutottak kifejezésre és Olga nem is volt felháborodva, hanem csak mintegy megállapítva a tényt, mondotta:

— Még gyerekük is van.

— Azt hiszem kisiú, — sóhajtotta újra Adrien — csak a fiúk ilyen erős hangúak, ilyen bátran követelődzöek, mint ez.

— Igen, valószínűleg — erősítette meg Olga és ő is felsóhajtott és arra gondolt talán, hogy ilyen hangja lett volna az ő kisiának is harminc évvel ezelőtt, ha lehetett volna kisi. De gyorsan magához tért, felállt és így szólt Kázmérhoz, aki még mindig nem vette fel a zakóját:

— Maga most menjen szépen haza, Kázmér, biztosan nagyon fáradt, s jólesik majd a pihenés.

Gunyot érzett-e a vén gavallér, megvetést, vagy büntudatot a mult miatt, tehetetlensége miatt, nem tudni, de egyszerre olyan határozott hangon szólalt meg, mint soha azelőtt:

— Nem, kedveseim, én ma éjszaka itt alszom. Mégis csak idegen emberek ezek ott a másik szobában, Olga, kérem, vessen nekem ágyat az előszobában.

S a totyakos agglegény ott töltötte az éjszakát a hölgyek ajtaja előtt, mint valami lovagregény hőse, s talán büszke is lett volna merészségére, ha nem aludt volna el azonnyomban, mint egy jóálmú, fáradt hentessegéd.

Reggel a fiatalasszony bezörgetett és kedvesen, természetesen megkérte őket, hogy vigyázzanak a kicsire, mert neki is munkába kell menni, nincs kire hagynia.

— Tízíg biztosan aludni fog, odakészítettem a reggelijét, aztán majd eljátszadozik, míg jövünk. Hiszen nem olyan kicsi már, három éves lesz. Majd holnap elviszem a napközi otthonba, ma azonban olyan édesen aludt, hogy sajnáltam felkelteni szegénykét.

Délelőtt Adrien a kulcslyukon át többször benézett, hogy nem ébredt-e még fel a kicsike. Marit elszalajtották tejszínért, Cserfaly Kázmérnak pedig valami játékot kellett hoznia a boltból.

— Ha már ránkbízta, mit csináljunk? Nem igaz, Olga?

S Olga kénytelen volt helybenhagyni nővére véleményét.

Amikor aztán ebéd után a lakó feleségével hazajött, furcsa látvány fogadta. Cserfaly Kázmér a hölgyek parancsának engedelmeskedve újra ingujjra vetkőzött és az argamán szőnyegen négykézlábra ereszkedve mászott, kislíuk pedig egy pálcával a hátslő utánzására biztatta. Adrien tornyos házat épített a kőkockákból, Olga pedig a konyhából szólt ki a boldogan nevető asszonykának:

— Talán hagyja itt holnap is. Azt hiszem jól érezte magát nálunk.

Bizonyosan igaza volt, mert a kislíú oly délcegen ült vén paripáján, mintha valami gyönyörű mesevilágba vágatna rajta vidáman kurjongatva.

»A szocialista és tőkés verseny két tökéletesen ellentétes elvet képviselnek. A tőkés verseny elve: egyesek veresége és halála, mások győzelme és uralma. A szocialista verseny elve: az élen állók elvtársi segítsége a lemaradóknak — az általános felemelkedés. A tőkés verseny azt mondja: verd a lemaradókat, hogy megszilárdítsd a magad uralmát. A szocialista verseny azt mondja: egyesek rosszul dolgoznak, mások jól és ismét mások jobban — érdd utól a legjobbakat és az eredmény az általános felemelkedés.« (Sztalin)